

BAROK
„Pamiętniki”
J. Ch. Pasek
PYTANIE JAWNE
MATURA 2024

Sarmacki portret polskiego szlachcica. Omów zagadnienie na podstawie znanych Ci fragmentów „Pamiętników” Jana Chryzostoma Paska. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

WSTĘP

Wskazówki

Wprowadź
w temat, np.
Wyjaśnij pojęcie
sarmatyzmu.

Sarmatyzm jest określeniem kultury szlacheckiej, przypadającej na XVI-XVIII. Nazwa wywodzi się od starożytnego ludu Sarmatów. Uważano, że szlachta polska odziedziczyła po nim całe bogactwo kultury oraz męstwo. Zjawisko to na początku było oceniane negatywnie, kojarzyło się z megalomanią, ksenofobią, egoizmem i prywata, które doprowadziły do upadku ojczyzny. Sarmaci wierzyli również, że zostali wybrani przez Boga, a ich zadaniem była obrona Europy przed innowiercami.

TEZA

„Pamiętniki” Jana Chryzostoma Paska prezentują typowy obraz sarmaty czasów barokowych.

ARGUMENTACJA

Akcja „Pamiętników” Jana Chryzostoma Paska nawiązywała do wypraw wojennych, w których autor brał udział: w wojnie polsko-rosyjskiej, wojnie polsko-szwedzkiej a także wojnie cieszyńskiej. Ich narrator jest typowym Sarmatą XVII wieku. Z jednej strony jest wzorowym chrześcijaninem, patriotą gotowym oddać życie za ukochaną ojczyznę, a z drugiej strony przemawia przez niego megalomania i ksenofobia. Opisuując swój pobyt w Danii, nie kryjąc złośliwości, krytykował tamtejsze życie oraz obyczaje. Jego niechęć budziły stroje (np. chodaki, które robiły ogromny hałas), swoboda obyczajowa tamtejszych kobiet (sypiały bowiem nago, rozbierały się w obecności innych) i przysmaki (np. bydlęce kiszki) i skłonność do nałogów (alkohol).

Wskazówki

Skomentuj swoje dotychczasowe rozważania.

WNIOSEK CZĄSTKOWY

Narrator „Pamiętników” to człowiek przekonany o wyższości kultury szlacheckiej nad innymi, a utwór ten jest nie tylko ważnym źródłem historycznym, ale także skarbnica wiedzy na temat kultury i mentalności baroku w Polsce.

KONTEKST

Julian Ursyn Niemcewicz „Powrót pośta”

Jest to pierwsza polska komedia polityczna, w której autor poruszył ważne dla ówczesnej Polski kwestie. Chcąc ukazać wady polskiego sarmatyzmu, skonstruował postać Gadulskiego Starosty. Był on typowym sarmatą, który dużo mówił, ale niewiele robił. Jego zdaniem Polska nie powinna wychylać się na arenie międzynarodowej, ani z nikim łączyć. Był zadowolony z obecnego stanu, zwłaszcza złotej wolności szlacheckiej i liberum veto. Nie chciał zmian, nie popierał wprowadzanych reform, nie rozumiał ich. To egoista, kierujący się dobrem własnym. Los ojczyzny był mu obojętny. Jego przeciwieństwo stanowił Podkomorzy, który chwalił uchwały sejmowe. Jako patriota twierdził, że należy poświęcić się ojczyźnie. Jednocześnie cenił tradycję oraz wartości chrześcijańskie.

KONTEKST

I. Krasicki - satyry

- „Pijaństwo” - autor skupił się na krytyce pijaństwa, które dostrzegł wśród szlachty polskiej.
- „Żona modna” - satyra krytykuje, popularne wśród sarmatów, małżeństwa zawierane z uwagi na majątek. Ośmiesza także bezkrytyczne zapatrzenie w zagraniczne mody i ich przejmowanie, zwłaszcza francuszczyzny.

H. Sienkiewicz

- „Potop” - Zagłoba jest dumny ze swojego sarmackiego dziedzictwa. Z jednej strony skłonny do picia i awantur, z drugiej - gotowy walczyć za ojczyznę.

Możesz powołać się także na inne dzieła

WNIOSKI

Sarmatyzm bez wątpienia wywarł ogromny wpływ nie tylko na kulturę polską, ale również literaturę, w której dostrzec można różne portrety polskich Sarmatów. Zależne one były od epoki, poglądów autora i sytuacji politycznej ojczyzny. To także ważny element historii naszego kraju.

